

Η αρμενοκυπριακή κοινότητα Կիպրահայ գաղութը

Αλέξανδρος-Μιχαήλ Χατζηλύρας
Ալեքսանդր-Միքայել Հաճիլիրաս

Παρασκευή, 5 Ιουνίου 2009

Ուրբաթ, 5 Յունիս 2009ին

katoomba@cytanet.com.cy

Βυζαντινή περίοδος

- Η πρώτη επιβεβαιωμένη παρουσία Αρμενίων στην Κύπρο χρονολογείται στο έτος 578 μ.Χ., όταν 3.350 αιχμάλωτοι από την Αρζανήνη (Արձանիք) μεταφέρθηκαν στην Κύπρο από το στρατηγό Μαυρίκιο τον Καππαδόκη.
- Οι Αρμένιοι αυτοί φαίνεται πως υπηρέτησαν το Βυζάντιο ως μισθοφόροι στρατιώτες και ακρίτες, και ίδρυσαν τα χωριά *Αρμενοχώρι*, *Αρμίνου*, *Κορνόκηπος*, *Πατρίκι*, *Πλατάνι* και *Σπαθαρικό*, ίσως και το *Μούσερε*.
- Περισσότεροι Αρμένιοι έφθασαν στην Κύπρο:
  - κατά τη βασιλεία του αρμενικής καταγωγής Αυτοκράτορα Ηράκλειου (610-641), για πολιτικούς λόγους.
  - κατά την εποχή του Καθόλικου Ξηψημίτη Οάυτιγ (717-728), για εμπορικούς λόγους.
  - Μετά την απελευθέρωση του νησιού από τις αραβικές επιδρομές από τον πατρίκιο Νικήτα Χαλκούτζη (965), για στρατιωτικούς λόγους.
  - Μεταξύ 1136-1138, όταν ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Β' ο Κομνηνός μετέφερε ολόκληρο τον πληθυσμό της αρμενικής πόλης Թիլ Ջախլու.
  - Το 1185, μετά το γάμο του κυβερνήτη Ισαάκιου Κομνηνού με την κόρη του Αρμένιου πρίγκηπα της Κιλικίας Թηրնս Բ, για πολιτικοστρατιωτικούς λόγους.

Βυζαντινή περίοδος

- Κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο, στην Κύπρο υπηρέτησαν Αρμένιοι στρατηγοί και κυβερνήτες, όπως ο Αλέξιος (868), ο Βασίλειος (965), ο Վահրամ (965) και ο Էլիս (910-911), ο οποίος και ανέλαβε το κτίσιμο της βασιλικής του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα.

- Η βασιλική του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα φαίνεται πως ήταν αρμένικη εκκλησία το 10^ο αιώνα, ενώ κατά τη Φραγκοκρατία και την Ενετοκρατία χρησιμοποιούνταν από Αρμένιους Καθολικούς, με την ονομασία Սուրբ Ղազար. Στους εξωτερικούς τοίχους της εκκλησίας είχαν βρεθεί αρμένικες επιγραφές από διάφορους περιηγητές.

- Λόγω των πολυάριθμων Αρμενίων που διέμεναν στην Κύπρο, ο Καθόλικος Խաչիկ Ա ίδρυσε Αρμένικη Μητρόπολη στη Λευκωσία το 973.
  - Από τότε, έχουμε μια λίστα περίπου 70 προκαθήμενων της Αρμενικής Μητρόπολης Κύπρου, προερχόμενων κυρίως από την Κιλικία και την Ιερουσαλήμ.
  - Μερικοί από τους Επισκόπους αυτούς συμμετείχαν σε σημαντικές εκκλησιαστικές συνόδους, όπως ο Թադևոս (1179) και ο Նիկողայոս (1307).
- Στο γάμο του Βασιλιά της Αγγλίας, Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου, με την πριγκήπισσα Βερεγγάρια της Ναβάρρας, το Μάιο του 1191 στη Λεμεσό, ο Βασιλιάς της Κιλικίας Էլիս Բ ήταν ο κουμπάρος του ζευγαριού.

Φραγκοκρατία (1192-1489)

- Μετά την αγορά της Κύπρου από τον τιτουλάριο Βασιλιά της Ιερουσαλήμ Guy de Lusignan το 1192, μεγάλος αριθμός Αρμενίων και άλλων λαών από τη Δυτική Ευρώπη και το Λεβάντε μετανάστευσαν στην Κύπρο.
  - Στους πολυάριθμους ευγενείς, ιππότες, πολεμιστές και αστούς δόθηκαν φέουδα, τιμάρια, γαίες, αξιώματα και προνόμια.
- Λόγω της εγγύτητάς τους, των εμπορικών τους δεσμών, και μιας σειράς βασιλικών και αριστοκρατικών γάμων, το αρμένικο Βασίλειο της Κιλικίας και το φράγκικο Βασίλειο της Κύπρου συνδέθηκαν αλληλένδετα μεταξύ τους.
- Αρμένιοι από την Κιλικία αναζήτησαν καταφύγιο στην Κύπρο μετά την Πτώση της Ιερουσαλήμ (1267), την Κατάκτηση της Άκρας (1291), την επίθεση των Σαρακηνών (1322), τις επιθέσεις των Μαμελούκων (1335 και 1346), αλλά και την κατάκτηση της Κιλικίας από τους Οθωμανούς (1403 και 1421).
- Το 1375, ο τελευταίος Βασιλιάς της Κιλικίας, Λεϊνλϋ Ե, διέφυγε στην Κύπρο λόγω της συνεχούς παρακμής του βασιλείου του. Μετά το θάνατό του το 1396, ο τίτλος του και τα προνόμιά του μεταφέρθηκαν στο Βασιλιά της Κύπρου, Jacques I de Lusignan, στον καθεδρικό ναό της Αγίας Σοφίας στη Λευκωσία.

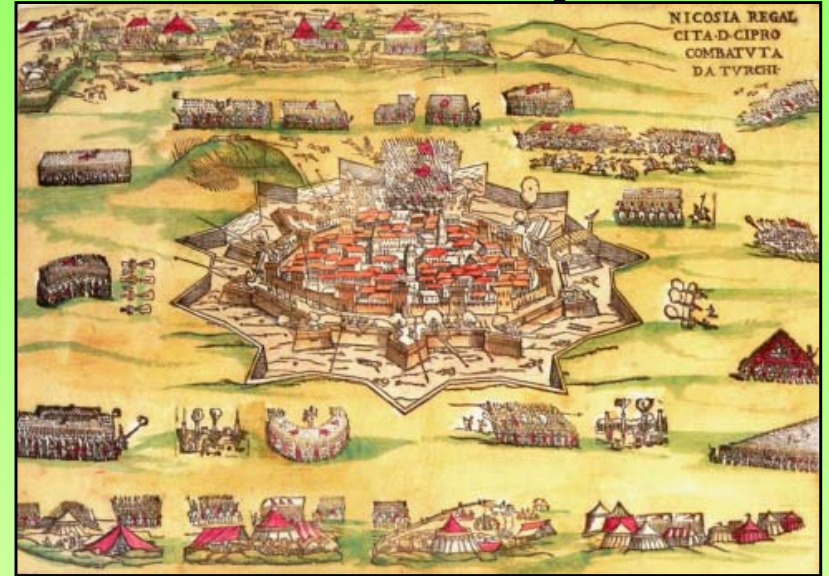
Φραγκοκρατία και Ενετοκρατία

- Κατά τη Φραγκοκρατία και την Ενετοκρατία υπήρχαν αρμένικες εκκλησίες στη Λευκωσία, την Αμμόχωστο, το Σπαθαρικό και τον Κορνόκηπο.
- Εκτός από την Επισκοπή στη Λευκωσία υπήρχε και Επισκοπή στην Αμμόχωστο, η οποία ιδρύθηκε το 12^ο αιώνα.
- Στη Λευκωσία οι Αρμένιοι είχαν τη δική τους συνοικία, με το όνομα *Αρμενία* ή *Αρμενογειτονιά*, ενώ στην Αμμόχωστο ζούσαν γύρω από τη συριακή ενορία. Αρκετοί από αυτούς ασχολούνταν με το εμπόριο.
- Η Αρμενική ήταν μια από τις έντεκα επίσημες γλώσσες γλώσσες του φράγκικου Βασιλείου της Κύπρου και μία από τις πέντε επίσημες γλώσσες της Ενετοκρατίας.
- Αρμένιοι πολέμησαν κατά των Σαρακηνών (1425) και των Μαμελούκων (1426), όταν επιτέθηκαν στην Κύπρο.
- Το άλλοτε κοπτικό μοναστήρι του Αγίου Μακαρίου κοντά στη Χαλεύκα, το γνωστό Մակարիաշիր, περιήλθε στην κατοχή των Αρμενίων πριν το 1425.
- Επίσης, πριν από το 1504 το βενεδικτινό μοναστήρι Notre Dame de Tyre, στο οποίο υπηρέτησαν αρκετές Αρμένισσες μοναχές, έγινε αρμένικη εκκλησία.
- Υπήρχαν και μερικοί Καθολικοί Αρμένιοι στη Λευκωσία και στο αββαείο του Μπέλλα-Πάις.

Τουρκοκρατία (1571-1878)

- Κατά την κατάκτηση του νησιού από τους Οθωμανούς (1570-1571), στρατολογήθηκαν περίπου 40.000 Οθωμανοί Αρμένιοι τεχνίτες.
  - Όσοι επέζησαν παρέμειναν στην Κύπρο, κυρίως στην πόλη της Λευκωσίας.
  - Ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους, ο Σουλτάνος Selim II παραχώρησε στους Αρμένιους την εκκλησία της Παναγίας της Τύρου και τη φύλαξη της Πύλης Πάφου.

- Με τη νέα τάξη πραγμάτων, αυξήθηκε κατακόρυφα ο αριθμός των Αρμενίων στη Λευκωσία, ενώ μειώθηκε σημαντικά στην Αμμόχωστο, όπου και καταργήθηκε η εκεί Επισκοπή. Μέσω του θεσμού των millet, η Αρμένικη Μητρόπολη Κύπρου αναγνωρίστηκε ως Εθναρχία (Ազգային իշխանություն).
- Αρμένιοι ζούσαν και στη Λάρνακα, Δευτερά, Κυθρέα και το Αρμενομονάστηρο.
- Προικισμένοι με το δαιμόνιο της εργατικότητας, οι Αρμένιοι εξασκούσαν επικερδή επαγγέλματα, και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα Περσοαρμένιοι εγκαταστάθηκαν εδώ ως έμποροι μεταξιού.
- Ωστόσο, η σκληρή διοίκηση, η κακομεταχείριση, και η δυσβάστακτη φορολογία εξανάγκασαν πολλούς Αρμένιους και άλλους Χριστιανούς να γίνουν λινόβάμβακοι (κρυπτοχριστιανοί) ή να ασπαστούν το Ισλάμ.
- Μικρός αριθμός Αρμενίων έγιναν Καθολικοί μέσω γάμων με Λατίνους.

Τουρκοκρατία (1571-1878)

- Κατά τα γεγονότα του Ιουλίου του 1821, οι Οθωμανοί κατέστρεψαν τα μέγαρα των Αρμενίων και των υπολοίπων ντόπιων, και τους αφαίρεσαν τον οπλισμό. Επίσης, ανάμεσα στους 470 ντόπιους που εκτελέστηκαν τον Ιούλιο του 1821 ήταν και ο Αρμένιος ιερέας της Λευκωσίας, Σερ Ήτιρηνι.
- Ωστόσο, στο πνεύμα του φερμανιού του Hatt-i Şerif του Gülhane, σταδιακά η κατάσταση άρχισε να βελτιώνεται:
  - Από το 1839 στο *idare meclis* (διοικητικό συμβούλιο) συμμετείχε και ο Αρμένιος Επίσκοπος της Κύπρου.
  - Μετά το 1850 μερικοί Αρμένιοι εργοδοτήθηκαν στη δημόσια υπηρεσία, συμπεριλαμβανομένων Αρμενίων που ήρθαν από την Κωνσταντινούπολη.
  - Το άνοιγμα της Διώρυγας του Σουέζ το 1869 ωφέλησε ιδιαίτερα τη μικρή αρμενική κοινότητα της Κύπρου, με τους πολλούς της εμπόρους.
  - Το 1870 ιδρύθηκε το πρώτο αρμένικο σχολείο.
- Τόσο πριν όσο και μετά το Tanzimat (1839-1876), η Αρμενική Εκκλησία της Κύπρου συχνά είχε την εύνοια των Οθωμανών, με διάφορα φερμάνια που της εξασφάλιζαν φοροαπαλλαγή και άλλες διευκολύνσεις. Με το Hatt-i Hümayun (1856) της αναγνωρίστηκε και επίσημα η διοικητική αυτονομία.

Αγγλοκρατία (1878-1960)

- Η άφιξη των Βρετανών τον Ιούλιο του 1878 και η προοδευτική τους διοίκηση βελτίωσε σημαντικά την κατάσταση της μικρής αρμενικής κοινότητας.
- Γνωστοί για τη γλωσσομάθειά τους, αρκετοί Αρμένιοι κατέφθασαν στην Κύπρο για να εργαστούν ως διερμηνείς στα κονσουλάτα και τη βρετανική διοίκηση, όπως ο Κωνσταντινουπόλιτης Արհուրդի Իրեհիճյան.
- Από τη δεκαετία του 1890 κατέφθαναν Αρμένιοι Ευαγγελικοί ιεραπόστολοι.
- Ο αριθμός των Αρμενίων στην Κύπρο αυξήθηκε σημαντικά μετά τις **μαζικές απελάσεις**, τις **τρομερές σφαγές** και τη **Γενοκτονία** που διενέργησαν οι Οθωμανοί και οι Νεότουρκοι (1894-1896, 1909 & 1915-1923):

- Μεταξύ 1894-1896 κατέφθασαν περίπου 500-600 πρόσφυγες, από τους οποίους παρέμειναν μόνο περίπου 100.
- Μικρός αριθμός κατέφθασε το 1909.
- Τόσο κατά τις σφαγές του Abdul Hamid, όσο και μετά τη σφαγή των Αδάνων, τα πτώματα άτυχων Αρμεναίων ξεβράζονταν στην ακτή της Κερύνειας για μέρες.
- Το μεγαλύτερο, όμως, κύμα προσφύγων ήταν οι περίπου 9.000 Αρμένιοι από την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και την Κιλικία, που μεταξύ 1915-1923 αναζήτησαν καταφύγιο απ' όλα τα λιμάνια της Κύπρου, η οποία και άνοιξε απλόχερα την αγκαλιά της να τους υποδεχθεί.
- Αρμένιοι πρόσφυγες ήρθαν και από την Παλαιστίνη (1947) και την Αίγυπτο (1956).

Αγγλοκρατία (1878-1960)

- Περίπου 1.300 πρόσφυγες, κυρίως από τις πόλεις Λιωνία, Σιζιλή, Ση, Σωρωζ, Σωρυνή, Ύβωρη, Ζωδρή και Ύβρω, παρέμειναν στην Κύπρο.
- Εργατικοί, καλλιεργημένοι και φιλοπρόοδοι, δεν άργησαν να ορθοποδήσουν στη φιλόξενη Κύπρο μας:
  - Πολλοί καθιερώθηκαν ως άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών, ικανοί έμποροι και επιχειρηματίες, τεχνίτες, φωτογράφοι, γιατροί, τσαγκάρηδες, επαγγελματίες κτλ.
  - Νομοταγείς και φιλήσυχοι, πολλοί Αρμένιοι εργοδοτήθηκαν στη δημόσια υπηρεσία, τα τελωνεία, τον Κυπριακό Κυβερνητικό Σιδηρόδρομο και την Cable and Wireless.
  - Μερικοί υπήρξαν μεταλλωρύχοι (Αμίαντος, Μαυροβούνι και Σκουριώτισσα).
- Ταυτόχρονα, οι Αρμένιοι πρόσφυγες έφεραν νέα πνοή στην παλιά κοινότητα:
  - Ιδρύθηκαν σύλλογοι, χορωδίες, αθλητικές ομάδες, ομάδες προσκόπων, μουσικά σύνολα κτλ. Σταδιακά έπαψε να υπάρχει ο διαχωρισμός ιτηωγη/αμηρωιωιιτη.
  - Κτίστηκαν εκκλησίες, σχολεία και κοιμητήρια στη Λευκωσία, την Αμμόχωστο, τη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Σύντομα η αρμενοφωνία έγινε μια πραγματικότητα.
  - Μερικοί συμμετείχαν στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο (1897), τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους (1914-1918 & 1939-1945) και τον αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959).
  - Το 1917 εκπαιδεύτηκε στο χωριό Μπογάζι η Ανατολική Λεγεώνα (αργότερα ονομάστηκε Αρμένικη), αποτελούμενη από 4.000 Αρμένιους της Διασποράς.

Κυπριακή Δημοκρατία (1960-∞)

- Με την ανεξαρτησία της Κύπρου στις 16 Αυγούστου 1960, το Σύνταγμα της νεοσύστατης Δημοκρατίας (**Άρθρο 2 § 3**) αναγνώρισε τους Αρμένιους, τους Μαρωνίτες και τους Λατίνους ως *θρησκευτικές ομάδες*.
- Σε δημοψήφισμα στις 13 Νοεμβρίου 1960, 1.077 Αρμένιοι επέλεξαν να ανήκουν στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και 5 Αρμένιοι την Τ/Κ κοινότητα.
- Κατά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-1964, οι Αρμενοκύπριοι της Λευκωσίας εκδιώχθηκαν από Τ/Κ εξτρεμιστές από τον *Αρμενομαχαλλά*, χάνοντας έτσι τη Μητρόπολη, τη μεσαιωνική εκκλησία, το σχολείο Մելիքեան-Ուղղևիտան, το μνημείο της Αρμενικής Γενοκτονίας, καθώς και τα οικήματα των αρμένικων συλλόγων.
- Απροσπέλαστη έγινε και η Παναγία του Վալշիլիη στην Αμμόχωστο.
- Μετά την παράνομη και βάρβαρη τουρκική εισβολή του 1974, Αρμενοκύπριοι που κατοικούσαν στην Αμμόχωστο, τη Λευκωσία και την Κερύνεια έγιναν πρόσφυγες, βομβαρδίστηκε το κτίριο των αγοριών του Մելիքևիտան, καταλήφθηκε το Մωկարալալաք, και μία Αρμενοκύπρια αγνοείται έκτοτε.
- Με τη βοήθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, η αρμενοκυπριακή κοινότητα της Λευκωσίας απέκτησε νέα κτίρια σχολείου, εκκλησίας και Μητρόπολης.

Κυπριακή Δημοκρατία (1960-∞)

- Τις τελευταίες δεκαετίες κατέφθασαν στην Κύπρο περισσότεροι Αρμένιοι:
  - Λόγω του εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο (1975-1990).
  - Λόγω των εξεγέρσεων στη Συρία (1976-1982).
  - Λόγω της Ισλαμικής Επανάστασης στο Ιράν (1978-1979).
  - Λόγω της πτώσης της Σοβιετικής Ένωσης (1991).
- Ως αποτέλεσμα της επιλογής των Αρμενοκυπρίων να ανήκουν στην Ελληνο-Κυπριακή κοινότητα, εκπροσωπούνται από έναν εκλεγμένο Εκπρόσωπο στη Βουλή των Αντιπροσώπων:

- Ο πρώτος Εκπρόσωπος ήταν ο Պերճ Թիլլաթյան (1960-1970), ο οποίος μέχρι και το 1965 συμμετείχε στην Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση.
- Στη συνέχεια, Εκπρόσωποι υπήρξαν ο Տերթ. Անդրանիկ Աշոտյան (1970-1982), ο Արամ Գալաթյան (1982-1995), ο Պետրոս Գալաթյան (1995-2005), ο Տերթ. Վահագն Արամյան (2005-2006), και ο Վարդապետ Մանուկյան (2006-).

- Ο Πρόεδρος της Βουλής είναι επίσης Αρμενοκύπριος, ο Մարիոս Վարդապետյան.
- Από την 01/12/2002, η Αρμενική είναι μειονοτική γλώσσα της Κύπρου.
- Σήμερα ζουν περίπου 3.500 Αρμένιοι (65% Λευκωσία, 20% Λάρνακα, 10% Λεμεσός, 5% Πάφος και χωριά), εκ των οποίων οι 1.000 δεν είναι Κύπριοι.

Χάρτης της Κύπρου, όπου εμφανίζονται οι ιεροί αρμένικοι χώροι

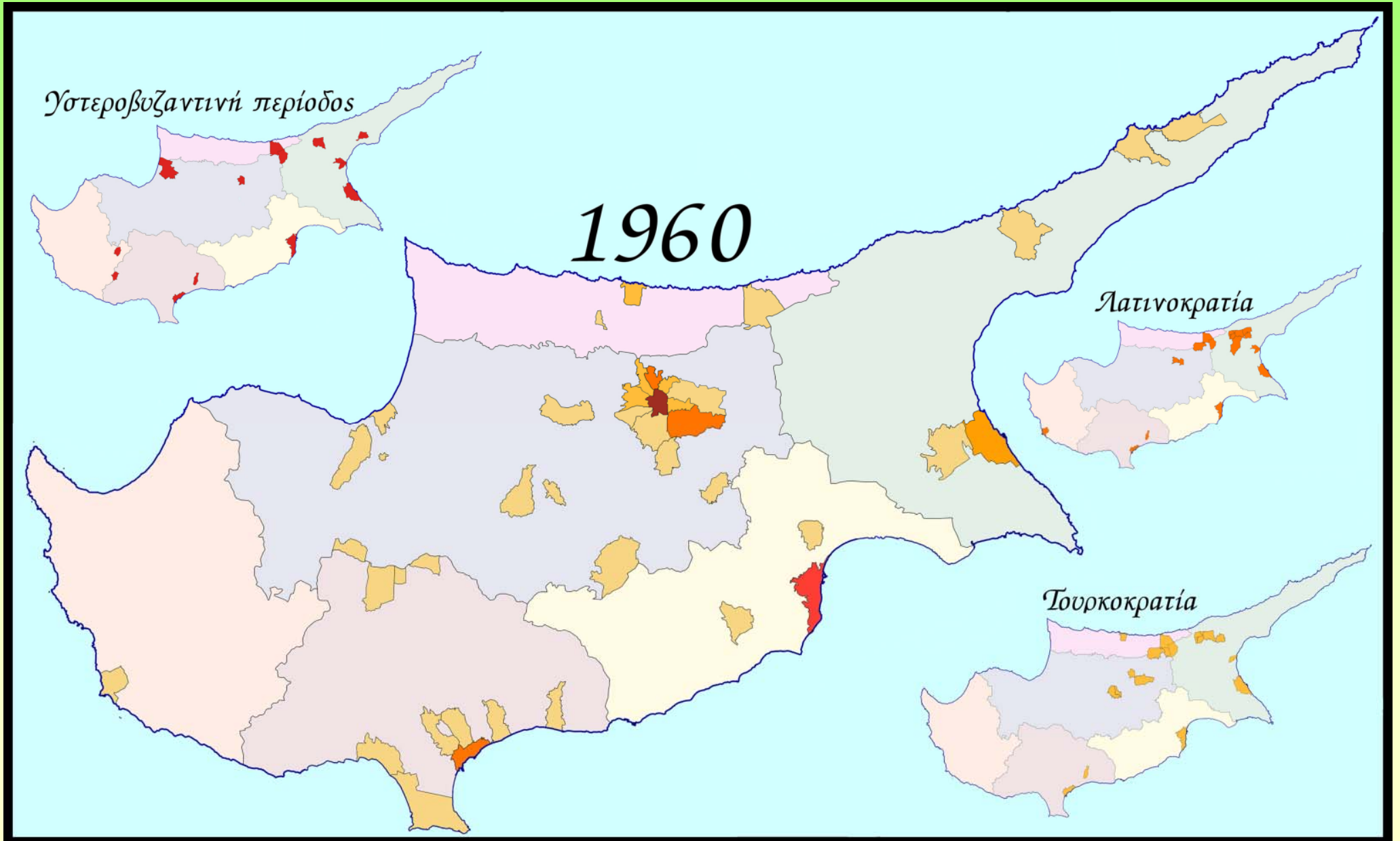

ΎΉΘΓΩΣ

Km 10 5 0 10 20 30 Km

Նիկոսիա	Լիմասոլ
1. Սուրբ Աստուածածին մայր եկեղեցի	7. Սուրբ Գեորգ եկեղեցի
2. Սուրբ Աստուածածին եկեղեցի *	Ֆամակուսթա
3. Սուրբ Ամենափրկիչ մատուռ	8. Սուրբ Աստուածածին Գանչուոր մատուռ *
4. Սուրբ Յարութիւն մատուռ	Հալեֆկա
5. Սուրբ Պօղոս մատուռ	9. Սուրբ Մակարայ Կանք *
Լառնաքա	* Թրքագրաւեալ
6. Սուրբ Ստեփանոս եկեղեցի	

Διαχρονική γεωγραφική κατανομή των Αρμενίων της Κύπρου

Δημογραφικά στοιχεία

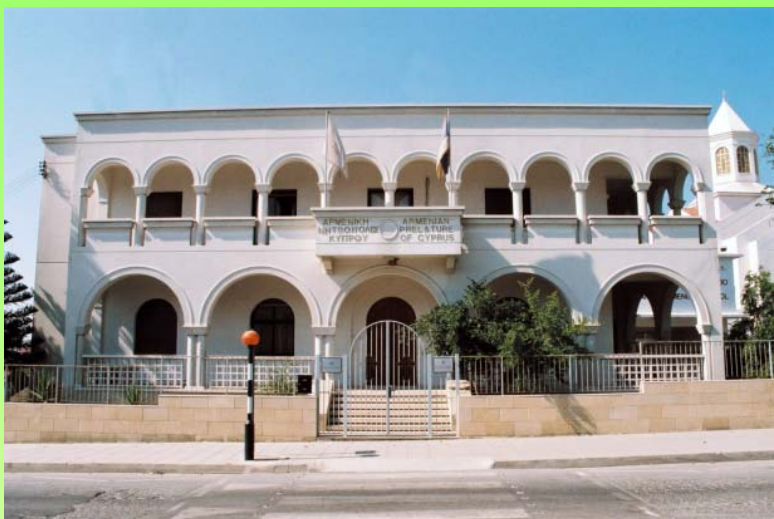
Με βάση την καταγεγραμμένη θρησκεία

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	113	183	352	299	534	2.225	2.487	3.130	2.542
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	5	11	13	22	375	204	225	295	287
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	11	24	13	48	91	118	198	157
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	14	27	77	173	221	814	811	867	604
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	8	2	3	1	16	21	26	3
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	40	49	48	18	27	24	33	35
ΣΥΝΟΛΟ	174	280	517	558	1.197	3.377	3.686	4.549	3.628

Με βάση την καταγεγραμμένη γλώσσα

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	136	139	335	291	584	2.124	2.472	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	9	10	11	25	572	180	225	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	9	22	13	57	97	107	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	12	15	96	175	272	875	842	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	4	8	6	1	11	18	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	39	33	41	17	20	14	---	---
ΣΥΝΟΛΟ	199	216	505	551	1.503	3.307	3.678	---	---

Λευκωσία - Ξηλυτημα

Αρμενική Μητρόπολη Κύπρου
Κτίστηκε το 1984

Δημοτικό Σχολείο Ξηλυτημα
Κτίστηκε το 1972

Σηληρη Λασηηλωδωδη
Κτίστηκε το 1981

Μνημείο Αρμενικής Γενοκτονίας
Κτίστηκε το 1992

Λουζουμα
Κτίστηκε το 2001

Προτομή Ζαρητη
Κτίστηκε το 2005

Λευκωσία - Ήρηνιηνα

Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο Ήρηνιηνας
Κτίστηκε μεταξύ 1924-1926

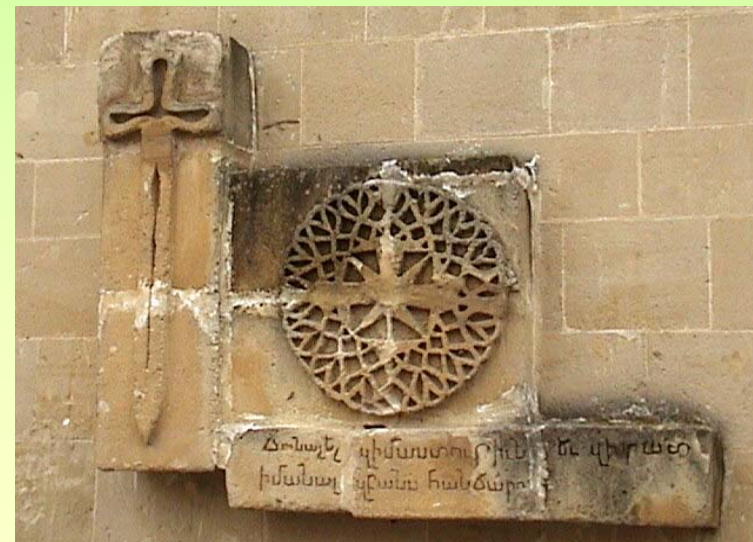
Μνημείο αδελφών Ήρηνιηνας
Κτίστηκε το 1954

Αγάλματα στο χώρο
του Ήρηνιηνας

Αλφάβητο σε τοίχο του Ήρηνιηνας

Σύνθεση από το Ήρηνιηνα Ζωησισηνας
σε τοίχο του Ήρηνιηνας

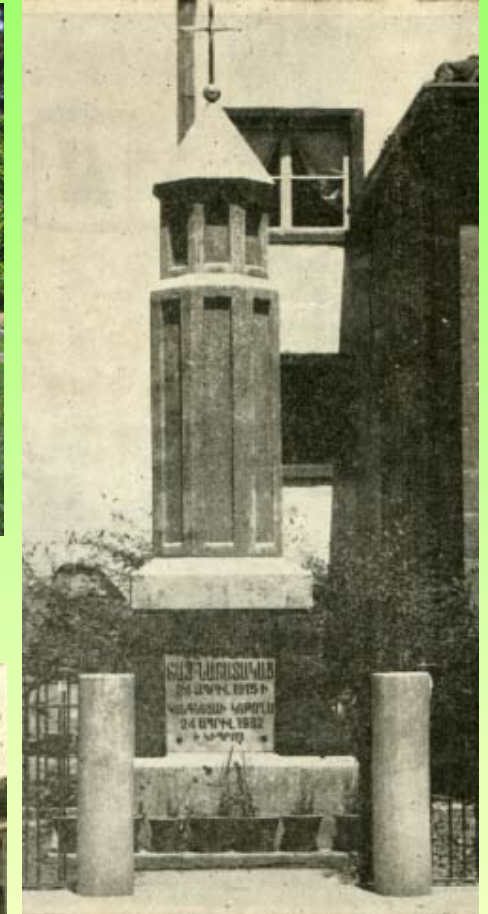
Τουρκοκρατούμενη Λευκωσία - Թրթարաւելա Նիկոսիա

Παλαιά εκκλησία και Μητρόπολη
Κτίστηκε το 1308/1783-1789

Αρμενική Ευαγγελική εκκλησία
Κτίστηκε το 1946

Μνημείο για τους
μάρτυρες της
Γενοκτονίας και της
μάχης του Ύρρη.
Κτίστηκε το 1932, το
δεύτερο αρχαιότερο
στον κόσμο

Δημοτικό Σχολείο Մելիթաւ
Κτίστηκε το 1921

Δημοτικό Σχολείο Ուղղուելաւ
Κτίστηκε το 1938

Λάρνακα - Λαριση

Υψηρρ ΢ητηψώνη
Κτίστηκε το 1909/1913

Δημοτικό Σχολείο Λαρτη
Κτίστηκε το 1923/1996

Μνημείο Αρμενικής Γενοκτονίας
Κτίστηκε το 2008

Λεμεσός - Λημωση

Υψηρρ Φτηρη
Κτίστηκε το 1939

Δημοτικό Σχολείο Λαρτη
Κτίστηκε το 1951/2008

΢ωξερη
Κτίστηκε το 2008

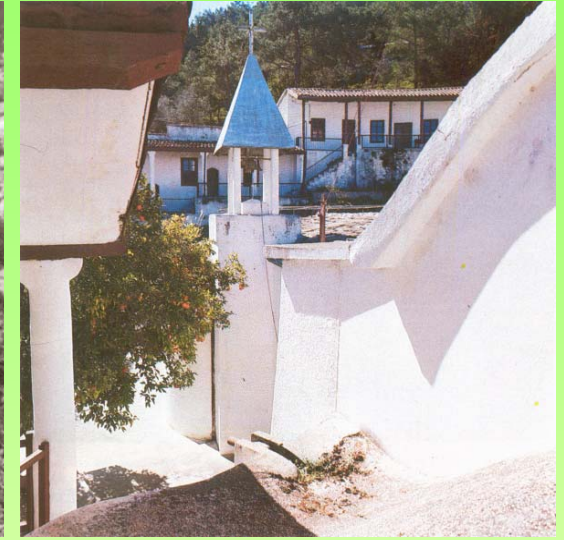
Τουρκοκρατούμενη Αμμόχωστος & Αρμενομονάστηρο Թրթարաւել Ծամաղուլթա եւ Մալարաւանք

Παναγία του Χαλιζινη
Κτίστηκε το 1346

Μαλαριωκινη
Ιδρύθηκε περί το έτος 1000

Υψηρη Μαλαρι
Κτίστηκε το 1814

Στήλη για τον Αββά
Ψηθηωρ (1901)

Στήλη για τον Καθόλικο
Ψηηωλ Ա (1933)

Το Μαλαριωκινη σήμερα, βουβό,
ερείπωμένο, κατεστραμμένο...

Δραστηριότητες

- Σύλλογοι:

Αρμενική Επαναστατική Ομοσπονδία Դաշակառուի
Αρμενική Εθνική Επιτροπή Κύπρου
Σωματείο Αρμενίων Νέων ΑΥΜΑ (Λευκωσία), Αρμενική
Λέσχη (Λάρνακα) και Αρμενική Λέσχη (Λεμεσός)
Αρμενικός Μορφωτικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Համազայի
Αρμενικό Κέντρο Νεολαίας Ազատամարտ
Αρμενικός Σύνδεσμος Μέριμνας (ՅՕՄ).

Αρμενικό Δημοκρατικό Φιλελεύθερο Κόμμα Դավալար
Αρμενική Γενική Ένωση Αγαθοεργίας AGBU (Բարեգործական),
με παραρτήματα στη Λευκωσία, τη Λάρνακα και τη Λεμεσό.

Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Հիշակալ
Πολιτιστικός Σύλλογος Կեր Սերունդ (Λευκωσία).

Προοδευτικό Κίνημα «Ստեփան Շահումյան».

- Αθλητικές ομάδες:

Ομάδα ποδοσφαίρου της ΑΥΜΑ (ՅԵՄ)
Ομάδα φούτσαλ AGBU-Ararat (ՀԲԸՄ-Արարատ).
Ομάδα φούτσαλ Հովեմեմ (ՀՄՄ).

Ενημέρωση

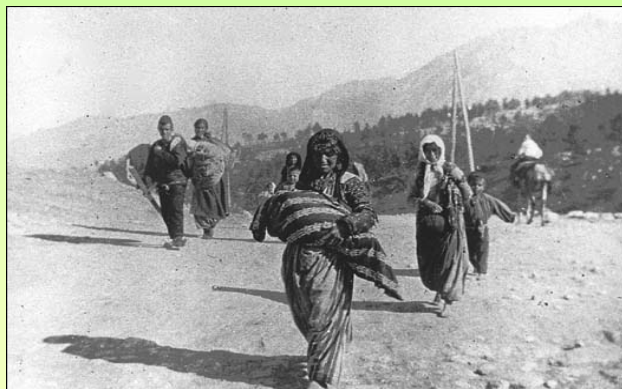
- Μέσα μαζικής ενημέρωσης:
  - Εφημερίδα *Αρδագαλιν* - μηνιαία
  - Εφημερίδα *Αρκατ* *Ձայն* - μηνιαία
  - Ενημερωτικό Δελτίο *Գեղարդ* - μηνιαίο
  - Ενημερωτικό Δελτίο *Լրատիւ* - τριμηνιαίο
  - E-μαγκαζίνο *gibrahayer.com* - εκδίδεται κάθε Τετάρτη
  - Αρμένικο ραδιοφωνικό πρόγραμμα *PIK* - καθημερινά.

- Ιστοσελίδες:
  - Επίσημη ιστοσελίδα: www.cyprusarmenians.com
  - Ιστοσελίδα www.hayem.org
  - Ιστοσελίδα www.kalaydjianfoundation.org
  - Ιστοσελίδα www.thepharostrust.org

- Εκδόσεις:
  - *Η Αρμενική Εκκλησία στην Κύπρο* (Λευκωσία: 2003) - **Αρμενική Μητρόπολη Κύπρου.**
  - *Επιζώντες θησαυροί από τη Μονή Αγίου Μακαρίου* (Αρμενομονάστηρο) (Λευκωσία: 2000) - **Γραφείο Προεδρικού Επιτρόπου.**
  - *Faith in history: Armenians rebuilding community* (Smithsonian Institution Press, Washington D.C.: 1997) - **Susan Paul Pattie.**
  - *The Armenians of Cyprus* (Kalaydjian Foundation, Larnaca: 2009) - **Alexander-Michael Hadjilyra.**
  - *Το καθεστώς της Αρμενικής Εκκλησίας της Κύπρου* (Εκδόσεις Power Publishing, Λευκωσία: 2006) - **Αχιλλέας Αιμιλιανίδης.**

Օպոր. էջ 2

**Αφιερωμένο στους 1.500.000 μάρτυρες της Αρμενικής
Γενοκτονίας και στον πολυδοκιμασμένο αρμένικο λαό,
που παρά τα βάσανα τα οποία υπέστη, βρήκε τη
δύναμη να επιβιώσει και να ευημερήσει...**

Ευχαριστώ για την προσοχή σας
ζήτησα να επικοινωνήσω μαζί σας

katoomba@cytanet.com.cy